

Изази суботом.

Цијена:

За Црну Гору на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 6 ф., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 2) фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата плаћа се поштом или лично код издавача у Цетињу, или код издавача у Београду, или код издавача у Загребу, или код издавача у Сарајеву, или код издавача у Београду, или код издавача у Загребу, или код издавача у Сарајеву.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 3 новчаћа за први пут, а за сваки даљи пут по 2 новчаћа.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Примичући се концу године, када треба да затворимо рачуне, позивамо овиме своје дужнике, да чим прије исплате што нам који дугује од „Гласа Црногорца.“

Ко и даље жели наш лист примати, нека понови на вријеме претплату.

На наш лист може се претплатити: непосредно код *Управе К. Ц. Држ. Штампарије Цетиње (Cettigne — Montenegro)*, код *К. Ц. Оштравањског Новина на Цетињу*, код *г. Неши (Шапића, нашег повлашћеног књижевара и Подгорци и код г. Пера Рамадановића К. Ц. агента у Котору (Cattaro — Dalmatien).*

„Глас Црногорца“ стоји:

За Црну Гору на годину 4 фор., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 6 фор., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

Из Управе К. Ц. Државне Штампарије.

Цетиње, 24 окт. 1897.

Број 779/Дз.

Администрација
ЗВАНИЧНИХ ЛИСТОВА.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Његово Величанство Александар I. Краљ Србије, одликовао је нашега посланика у Цариграду, г. Митра Бакића, првијем степеном Тавковскога реда.

— Г. Кенеди, енглески министар при Двору Његовог Височапства, са фамилијом, отпутова је на подужу допуст. За вријеме његова одсуства заступаће га г. Холвард, енглески консул из Скадра.

— Г. Шчербина, царско руски консул у Скадру, повратио се из Беча.

— Г. Кућински са госпођом повратио се из Беча.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

ЦЕТИЊЕ, 6 новембра.

Бесједа лорда Сализберија на банкету лондонског лорд-мера у Гидхалу изазиваће оштру пажњу и разно тумачење. Говорећи о афричкијем стварима, енглески министар пресједник и министар иностранијех дјела казао је, да трају пријатељски преговори са Француском, Њемачком и Португалом; али у овим преговорима, који могу још које вријеме трајати, да енглеска влада жели, да је руководе само чиста начела њеног права и државнијех интереса. Енглеска не тражи ништа, што није праведно и законито, него хоће да отвори себи пазаре колјко више може; хоће да њена трговина иде својим токком на Нигеру, на Нилу и на Замбезу; и вршећи то, никак жедећи поступати као добар сусјед, и имати обзира на захтјеве сусједа, ми смо принуђени, да

позавимо, ако смо показали те обзире у прошлијем трансакцијама, да им има границе, и да не можемо допустити, да нам најочевиднија права буду погажена. Ова изјава лорда Розберија управљена је поглавито Француској, с којом Енглеска сада преговара о границама на Нигеру. О јевропском концерту говорник се изразио, да дјелује само кад су сви чланови једнодушни. Али је тешко вазда постигнути ту једнодушност. Прошле године није смо могли задржати Грчку од рата, али осим ове несрећне изјаве успјели смо да мир уздржимо у Јевропи. Заслуга је јевропског концерта, што се предупредила опасност, коју шћаше собом донјети разбуђење источног питања, јер отуда шћаше букнути јевропски рат. Кад се узме пред очима опасност, да су се словенске државе на Балкану ринуле у рат, и кад се обрати пажња на њихово веома коректно джање, онда ће се моћи оцијенити, што је постигнуто у корист мира заједничкијем заузимањем великијех сила. Да није било јевропског концерта, ниједна поједина сила не шћаше постигнут ништа боље; и да је која му драго велесила покушала да посредује у пркос другијех, једина последица шћаше бити јевропски рат. Овим се лорд Сализбери очевидно правда пред енглескијем филелепима, то јест пред енглеском либералном странком, којој на челу стоји славни Гладстон, што је Енглеска пустила да Грчка тако пострада, мјесто да дјело балканског препорођања напријед пође. Најпослије је говорник завршио, да је једина пада, да се стане на пут ривалигету у оружавању јевропскијех држава, које води к узаямном истребљењу, у томе, што ће велесиле, постепено бити принуђене на заједнички рад с пријатељскијем распотожењем у свијем питањима, који се појаве, док узмогу бити у међународној заједници, која ће дати свијету дугу еру плодотворнијех односа и трајнога мира.

Тако ево се чује и из Лондона химна јевропском концерту, каква му се још није испојала. Али, послје ове бесједе, опет се понављају гласови, да ће лорд Сализбери другоме уступити иностране послове, што би значило, да пије усно овом бесједом, да оправда своје дјеловање и пред самијем конзервативцима. „Познато је — вели неетроградско „Н. Времја“ — да конзервативци оштро осуђују спољашњу политику лорда Сализберија, са оскудице енергије, постојаног колебања и сувишењег уступања пред континенталном дипломацијом. Чистокрвни тори, напојени предањима епоха, у којима Енглеска не само пије тежила да дјелује једнодушно са осталијем јевропскијем државама, него је још умјела стати на пут свакоме споразуму њиховоме, не виде ништа добро ни лаксаво за енглеско самолюбије у томе јевропском концерту, који лорд Сализбери поздравља као зору нове политичке ере општега мира и споразума. Они би хтјели да континентална Јевропа служи као средство Енглеској, и сада ће платити лорд Сализбери, што се удалио од политичког програма свога претходника, лорда Биконсфилда. По свему томе може се предвидјети да ће нови енглески министар иностранијех дјела, ма ко он био, измијенити ваљску политику енглеску, и односе енглеске владе са владама континенталне Јевропе. Од њега се може очекивати и мање ме-

кости у распрама са Француском у централној Африци, и покушаја да растроји споразум континенталнијех велесила у источном питању. Али то не може пријетити јевропском миру. Међународни догађаји последнијех година показали су Енглеску сасвијем усамљену услед политике, која је изазвала незадовољство и неповјерење свијех јевропскијех влада, не искључујући ни Италијску која се горко преварила у својим надама на енглеску помоћ. Рјешивши се живјети за сада у међусобном споразуму, континенталне државе не виде никакве користи у зближењу с Енглеском, и убједиле су се већ о користи заједничког дјеловања против себичнијех тежња енглеске дипломатије. Маркиз Сализбери, може бити, да је и приставао на привремено учешће Енглеске у јевропском концерту, видећи да не може растројити споразум континенталнијех велесила. Ако његов пријемник покуша да се врати на биконсфилдска предања, то ће он још боље утврдити сагласност осталијех велесила, и на велику неприлику своје отаџбине претвориће данашњи јевропски концерт у праву континенталну коалицију, која ће имати циљ, да се енергично опревијема себичнијема намјерама Енглеске.“

Односно протезања преговора о коначном миру у Цариграду, „Н. Времја“ пише: „У августу и септембру Цариград је разасиљало не свијем престоницама телеграме, да се држе ејединице, и да ће брзо бити мир закључен. Могуће је да ће у новембру бити деветнајеста ејединица, а децембру двадесет пет, и да све ејединице неће нам дати ништа друго, него новијех нада да ће преговори брзо бити довршени. С тога ће бити умјесно питање, да ли Турска и сувише дуго затеже закључење мира са Грчком? Која је корист за саму Турску у томе протезању? На услове мира оно не може умати утицаја, а међу тим подржава на балканском полуострву напреднуто стање умовна. И збиља, уопиност Порте може дати повода новијем дипломатскијем сукобима који су само и потребити онцијема, који желе нове запјете на Балкану. Турска дипломатија, како изгледа, то не жели, али она тако ради, да ће она бити виновницом даљијех смутња. Затежући преговоре, Порта ствара сама себи потенцикоће, које је могла избјегн, да се одма у почетку помирила с мишљу, да јој побједа неће донјети ранирење земљишта, нити је избавити од захтјева да даде Криту аутономију. Што дуље Турска отеже, да испуни ова два корјенита услова, с којима су јој велесиле допустиле да порази Грчку, тиме ће јој теже бити да добровољно изведе своју војску из Тесалије и Крита. На крај крајева излази као да Порта сама жели пови притисак споља, нити ће и постићи. Турска дипломатија не може се надати, да ће Русија и остале јевропске државе жртвовати аутономију Крита, да би порту склопиле, да доврши са неопредјељенијем положајем на турско грчкој граници. Цио ред устапака на острву, док је био под Турском, периодично је заостравао односе држава поводом источног питања; следствено је у интересу мира, да се дигне с дневнога реда питање критско, а то се може постићи обезбједивши Крићанима пуну и праву аутономију. Што касни Порта, зашто жали за острвом на ком фактички не влада? Говори се, да је турска војска

побједила грчку, и уступити острв побјеђеноме да не допушта војничка част Турске. С тим се може сагласити, али није тешко наћи изласка, само ако се искрено жели изласка. Нека Турска уступи Крит Русији, као што је г. 1866 Аустрија уступила Француској Млетачку, пошто је побједила италијанску војску, а Грчка ће већ примити Крит из руке Русије.“

ЊЕМЦИ ИЗ ЊЕМАЧКЕ ПРЕМА ЊЕМЦИМА У АУСТРИЈИ.

Од како се увео дуализам у Аустрији, мањина мађарска влада у Угарској над већином румуњско словенском, а у Аустрији мањина ъемачка над већином словенском. Мађарима владавина добро напредује, али у Аустрији чешки народ таква је чињеница, да се у Бечу не смју више презирати. И послје двадесетогодишње уторне борбе чешкога народа противу хогемоније ъемачко, бечка влада издала је наредбу, којом се даје чешком језику у Ческој иста права као ъемачкоме језику. То је најмање, што је бечка влада могла допустити Чесима, јер Чеси имају права да траже политички положај у царевини за Ческу, каква ужива Угарска, и прије неколико година бечка влада била је обећала Чесима, да ће се Цар Франц Јосиф у Прагу крунисати за краља чешкога.

Али Њемци не даду Чесима ни ту мрвицу, него објавише рат и влади и Чесима за искључиву владу ъемачког језика у Ческој; устадоше противу народносно равноправности, ма да основни закони аустријски јамче свијема народима у Аустрији.

У аустријске Њемце стоје Њемци из Њемачке. Њемци је неколико стотина професора из Њемачке управило својој браћи у Аустрији јаван позив да у тој борби истрају. Међу тијема потписима није био потпис славнога учовика Момзона; али у највећој ратној ватри, у бечком рајхсрату, где су Њемци тражили, да рајхсрат стави под обтужбу владу, која је Чесима толико уступила, ево и старца Момзона у помоћ борцима за хогемонију Њемаца у Ческој. Он позивае своје сународнике, да истрају у борби противу варварства, и пријети Чесима батинама!

Што више, у Берлину је био сазван велики народни збор, на који су имали доћи и њеколико ъемачкијех прослављенијех бораца из бечког рајхсрата, да се гласније из Њемачког престонице подигне поклич у помоћ Њемачкој хогемонији у Аустрији; али је полиција забранила тај збор из узрока добро разумљивијех.

Није доста то, него је требало да устане и орган књаза Бисмарка „Хамбургер Нахрихтен“, да заустави учешће Њемаца из Њемачке у борби ъемачкој у Аустрији. „Аустрија је 1866 напустила свој положај у Њемачкој, — вели тај лист — и морала је пренијети своје тежнште у циљину народнијех племена, која Аустрија сачињавају. Са овим историјскијем фактом и његовијем политичкијем консеквенцијама морају рачунати аустријски Њемци, а тако исто и они добри људи али рђави политичари у Њемачкој, који су сад као Момзен огорчени због наредба о језику, те би им најмилије било кад би ми, напуштајући наш савез и наше добре односе са Аустријом, приморали ту државу, ако је могуће оружаном руком, да изврши вољу обструкције и општу ъемачку заједницу. У једном берлинском листу била је већ изнесена мисао, да Аустрија не треба да постоји, ако не може бити онака како жели Њемци! Ми мислимо да је већ вријеме да озбиљно и одлучно станемо на пут томе подбадању, пријетњи и мијешању у унутрашње аустријске послове. Назад је свака земља одговорна за то своје штампе и за манифестације, које она допушта. Шта бисмо ми чинили, кад би на прилику са аустријског земљишта потпомагали пруско Пољаке, да створе своју народну самосталну државу? Да ли су Њемци у Аустрији у праву да овако поступају, и да ли су се уздржавали од сваког претеривања, з томе нећемо овдје да расправљамо. Али ако они неће да се изведу и ако нијесу кадри да се насилно од Аустрије одвоје, онда су

свакако приморани, да се споразумију са осталијема народностима. Они то могу чинити јер су свјесни, да су они претежније племе, али они не смију забравити, да су они од 1868 политички од нас одвојени, да су они политички аустријски и ништа друго, да се морају прилагодити приликама земље, којој предају и њезинијем промјенљивијем потребама, а не смију тежити за посебнијем политичкијем положајем. У Аустрији биће увијек народносне борбе, али ту борбу треба водити тако да она не нанесе штету државнијем интересима и односима државе према иностранству, а то је дужност нарочито онога племена, које хоће да присваја себи право, да буде претежније од другог.

Кад је требало, да овако тешку ријеч проговори орган књаза Бизмарка, може се лако себи представити, какав је озбиљан карактер на себе узео овај народни покрет њемачки.

„Хамбургер Нахрихтен“ онет у другом чланку осуђује државу Њемаца у рајсрату, јер шкоди њемачкој ствари у Аустрији, на говори о могућности покушаја њемачке владе, да се сходном преставком, дипломатскијем путем, обрати аустријској влади у корист Њемаца. Што то да, на жалост, није могуће, крив је Наприви, који није продужио тајни уговор са Русијом, што га је био Бисмарк склопио, кад је са Аустријом у савез ступио. „Од тада, т. ј. од г. 1890, — наставља Бисмарков орган — али и нијесмо остављени на милост и немилост Аустрије или тројног савеза, ипак смо принуђени више него прије, да штедим бечку осјетљивост. Ако њемачки листови налазе, да ми наш хладни положај према аустријскијем Њемцима оснивамо на чисто спољашњем аргументу, ми бијемо их молили да имају више обзира према тијем чисто спољашњим аргументима; јер тијем аргументима припада на првом мјесту њемачко-аустријска државна граница. Или би зар дотични листови хтјели да Њемачку увеличају на рачун Аустрије?“

Дакле орган Бисмарков обара сву одговорност на одnose, што су настали између Њемачке и Аустрије последице Бисмаркова нада, што сада Њемачка не може да подржава Њемце у Аустрији.

† ПОП ЗАРИЈА ПРОТИЋ.

Андрејевица, 1 новембра.

Ноћу између 28 и 29-ог октобра престало се у вјечност чувени Србин — стари Васојевићки главар поп Зарија Протић, у седамдесетој години свога живота. Као домаће, тако и прво школско образовање добио је код свог оца Прота Гаврила, јер онда у Васојевиће није било школа ни учитеља.

Пошто су тада Васојевићи били под Турцима и трпјели непријатељски јарам, то су отијеније личности из нахије, кријући ишли преко Пипера и Вјелонавића на Цетиње, да траже савјете и помоћ од црногорских владара за ослобођење, ће су добивали савјета да мирују, пошто су врло удаљени од црногорске границе. Желја за слободом повуче и младог Зарију, те 1842 године пође, заједно са својим

опем, на Цетиње код пеумрлог Владике Рада, који га особито прими, јер га је задивило долазак младих од 14 година као и разговори тако младог Српчета. Владика пјесник, том приликом је рекао: „жалос, што се не може овако даровити младић васпитати.“! Ово Владичине ријечи буду дубоко урезане у срцу младог Србина, те чим се поврати кући пође у Биоград, ће добије више школско образовање, показавши необичну способност.

Допавши из Србије 1850 те године, одмах настави са главарима договарати се и радити за ослобођење. На сваком збору он је говорио да треба: „слободу или смрт,“ наводећи примјере из историје Срба у Србији.

Васојевићи, опијени жељом за ослобођење, наставили и даље упорну борбу противу непријатеља. Колико је Васојевића у то вријеме скапало на коцу и конопцу, а колико по турских тамница!

Кад су Турци похватили: Архимандрита Мојевију, Војводу Сима, Прота Гаврила и 60 главара и повели пут Гусиња, као „таоце,“ поп Зарија, војвода Стојан и млади Васојевићи пођу у побегу, стигну их на Луге, побију се са непријатељима — не гледајући, што су главари у ланцу међу Турцима — и бој је трајао до Прековица, ће војвода Стојан буде рањен.

Сваком је познат епохални бој Васојевића са Турцима на Цолимљу 1854, у ком се Зарија одликовао, као јунак. У том боју је изгубио брата Јована.

Турци 1855-те позову на вјеру 60 главара васојевићких у Гусиње да преговарају мир и свије их уапсе. Том приликом заслужни Васојевић и добри главар Милета Вуков, тревивши се у Гусиње не шћене се повратити дома по поје код главара, да заједно са њима умре, те је посљедњи од свију утекао из тамнице са Скадра. И том приликом, Зарија с друштвом нађе се у помоћ заробљеној браћи, покуивши по нахији 300 хеса гроша (15.000 фиор.) откупи их из ропства. Том приликом, кад је предавао новце руском и француском посланику, рекао је скадарском муширу: „Ја сам подјаник пријестола Св. Петра и немам Господара осим Књаза Данила!“

У почетку 1856 скупе се одабраније личности из Васојевића и пођу на Цетиње код блаженопочившег Господара Књаза Данила, који их очински прими под своје крило, присајединивши васојевићку нахију својој држави и постави им главаре. Том приликом поп Зарија буде постављен за капетана — највиши чин тога времена. Пошто су свештеници, у оно вријеме, играли главну улогу у народу, то и Зарија, да би вишу корис придонио, буде рукоположен за свештеника 5 Јануара 1855 год.

На Бијелом потоку одликовао се као вазда. Ту је изгубио брата Ивана — официра гарде.

осјећах исту заједно са топлином вјерског чувства. Ради пуноће описа пођимо редом. За нас странце и спољашња изглед храма св. Владимира је необичан, рекао бих лијеп, али само за то, што је особен спрам наших храмова. Особито нам се допада исти издалека, — а види се скоро са свих страна Кијева, — на и са жељезнице, јер је врло zgodно и лијено пољежано у угледном пространо-слободном мјесту и на узвишеном брежуљку. Из ближе мало нам је тежак стил. И сами Руси нијесу задовољни са неимарским стројем истог храма. Што је тако испало, да рекнем, мало незгодно за такав споменик историјског значаја, узрок лежи у несретном почетку. То се види из историје истог храма. Храм је тај дјело четири архитекта. По првом плану требао је храм имати вид крета са тринјест кубета. Но како је тај план био сувлише скуп, то је пред то дјело другом архитекту. Овај одрже крајеве крета, смањи мало и унутрашњи простор цркви — те направи нови план са седам кубета. „Неће бити крет, већ лађа, и ако не баш тако дугачка,“ рекао је Спаро, овај други архитект.

Дође нов митрополит — одбаци се и тај план. По овом другом плану храм би био врло мали за тако велики по свом значају споменик. Долази трећи архитект по имену Верети. Овај претео прошири овај други план — и поче 1862. год. да зида храм. Тек се завршавају кубета — а свод пуче и стубови се стадоном разходати! 1866. год. обустави се даље грађење, а биједни Верети пронаде и тјелесно и душевно са те своје потрашке и неудаче! И тек 1876. год. на ново се почяње дози-

Да је поп Зарија био: патриота, и човек провицатељног духа, види се из тога, што неумрли витез и геније војвода Миљан Вуковић, као онда могући, никад ништа необаше пословати, кад му поп Зарија није у друштву.

1871 год. поп Зарија, поред што бјеше свештеник и капетан, једногласно буде изабран за командира прекокомског баталеона и началника нахије васојевићке те као поп, капетан, командир и началник врши све повјерене му дужности, на задовољство Господара и повјереног му народа.

Да пријећемо на сировод. На глас смрти уваженог човјека и старог главара стекло се мало и велико ове нахије. Како га жале Васојевићи, ради примјера наводим да је његов друг Зарија Бакић први пут у вијеку ледеку над мртвим тијелом пона Зарије. Народа је било преко 1500 душа.

Сировод је био величанствен! Најприје је ишла получета оружаних војника, за њима ђаци основне школе андријевићке, којих има 240, заједно са учитељима, за ђацима седам свештеника у црвеним одеждама, за свештеницима мртвачки сандук, који су носили: чланови окруж. Суда, командири и капетани; а за носилима многобројни народ. Док смо путовали од куће покојникове до гробља, сва три зјовна, на саборној цркви на Књажевцу, купала су на жалост. Кад је мртвачки сандук стигао код отвореног гроба, чета му је учинила посљедњу почас „пред прси.“ Тада се је г. професор Ј. Николић опростио са покојником додиравши сва његова дјела и заслуге за отаџбину. Кад смо га спуштали у вјечну кућу војници су из три пута учинили почасну наљбу.

Иа свега до сад реченог види се, да је поп Зарија имао велике заслуге код Господара и отаџбине и да се родно и живио за срећу и корист мило му домовине. Висока влада је у попу Зарији изгубила мудрог савјетника и један тврди стуб на овом крају: а племе васојевићко једног од најглавнијих и најзаслужнијих својих првака, који је био жива повјесница свога племена.

Онима, који буду писали историју Васојевића остављам у дужности, да име његово, међу осталим првацима васојевићким забиљеже златним словима, с којим ће се дичити његови потомци.

Нека му Бог даде у рају онакво мјесто, какво је имао код црногорских Владара на земљи. Јака му плодна земља црногорска, коју је жарко љубио; а међу нама вјечна успомена.

Б. П. Малевич.

Књижевност, умјетност и просвјета.

„Горски Вијенац“ на позорници. „Бранково Коло“ доноси: „Три мјесеца посље оног тврђења, које се баш у овом

ђивање храма, услед особите жеље покојног цара Александра III. по плану — сво већ четвртог архитекта Бернхарда а под руководством његовог ученика Николајева. По овом четвртог плану морали се дозидати споља подупирачи уз зидове. Ови подупирачи и чине тежак стил ове грађевине. Још је једна погрешка учињена у самом стилу: храм није сазидан у руском стилу, чак ни у руско-византијском стилу, какав је био за вријеме св. Владимира, него у чисто византијском стилу, само доцније дозидани подупирачи имају на себи трага романског или готског стила.

У храму има пет иконостаса: доле три, и горе два. Шта значи то: „горе“? Представите себи око цијеле цркве кор, који се држи на стијенама саме цркве и на стубовима по сред цркве, — на том кору с лијеве и с десне стране направљен је олтар изнад лијевог и десног дољег олтара; на тај кор воде и с лијеве и с десне стране степенице са 77 степеница од мрамора.

Сви иконостаси су од карарског бијелог и сивог мрамора, патос је од белгијског мрамора, а по видовима је француски и пиринејски мрамор разне боје. Особина иконостаса је та, што нијесу високи. Тако је био обичај у старим византијским црквама до пада Цариграда у староруским црквама до навалде Монгола. Друга је особина главног иконостаса та, што нема јужних и сјеверних двери, него само парске двери, као и оба иконостаса до њега — тако, да царске двери десног и лијевог иконостаса служе за јужне и сјеверне двери средњег иконостаса. Доље има

листу чуло, како је немогуће извјестити „Горски Вијенац“ на позорницу, ево биљешимо, да се и то зблио: видјели смо „Горски Вијенац“ на позорници. Видјели смо и увјерили смо се, да је и та „немогућност“ ето — бар дјелимично — могућа. Прва забава Српске добротворне Задруге Српкиња Карловкиња, која је приређена овдје на Митров дан, спомињале се највише због тога, што је том приликом изнесен први пут „Горски Вијенац“ на позорницу. Коректно бјеше пјевање наше ђачке омладине (Топаловићево „Језерце“) виртуозна бјеше свирка гђе М. Сперњакове („Што се боре мисли моје“ од Славке Атанасјевићеве,) умилато бјеше пјевање гђе Виде Милошевићеве („Свијегу,“ од Шуберта;) али круна забаве бјеше „Горски Вијенац.“ Смјела бјеше то мисао; но ко познаје енергичност режисера те преставе, могао је бити увјерен, да ће је он извести, ако је сумњиво и вртло главом, кад се питало: има ли „Горски Вијенац“ смисла за позорницу, те како ће то испасти. И тако ми спомена великога Владике Пјесника, први је покушај испао преко свакога очекивања — лијепо! Седамнаесторица наше богословске и гимназијске омладине Карловачке и двије лијене Српкиње понијеше, ево први у Српству, тај терет. Наравно, није цио „Г. В.“ приказан; већ само три слике, како их је одабрао, и то згодно одабрао, и приредио г. Милутин Јакшић, с потпуним разумјевањем. На импровизованој позорници у вел. гимн. дворани, а у одјелу, (Хвала Управи Срп. Нар. Позоришта) историјски вјерном, без икаквих иних декорација, тачно и течно одекламоване и приказане нам, ко смање ко више умјеља, наши млади приказивачи и Владика Данила (Јов. Бута,) и Хапију Стевана (Паута Бицици) Вука Миљиновића (Сава Петковић,) Вука Мандушића (Гед. Вурдеља,) Кнеза Рада (Ђ. Обрадовић,) Кнеза Рогана (Т. Суна,) Војводу Драшка (Душ. Чудић,) Војводу Батрића (Ђ. Обрадовић,) Сердара Вукоту (Вл. Милутиновић,) Сердара Ивана (Драг. Драгојевић,) сестру Батрићеву (гђца Мара Хадукова,) стару Црногорку (гђца Милана Стојановићеве,) Мушта-Кадрију (Ст. Добричић,) Скендер агу (Ј. Теодоровић,) Хаџи-Али Медовића (Ј. Ристић,) Ридала Османа (П. Трбојевић,) Једно момче (П. Јанковић,) и Бачо (Вогољуб Кујунџић, друг. школац.) Свима припада хвала и признање, јер су се сви д бро држали; али ипак у првом реду ваља нам истаћи обје госпођице, и гђцу Мару и гђцу Милану, а од мушкарца Буту, Бицичког, Петковића, Супу, Милутиновића, Добричића и малог Бошву Богољуба, тек највише се истакла Војвода Драшко; како га је Д. Чудић живо и природно приказао, би и у глумачкој дружини каквој заслужи највећу наљбу. Евала им свима, на и гуселару, који је пјевао и гудео уз гусле ка исти Црногорац. Највише, дабогмо, хвала и г. проф. Милутину Јакшићу, који се, као тајник Добротворне Задруге, латио овако тешког задатка и примио на се аранжаман преставе. Он је са својим младим приказивачима постигао тако успех, да је доказао, да би вредно било и на велику позорницу извјестити коју слику од овога класичног дјела. Ко зна „Г. Вијенац,“ неће, наравно, помислити, да ће се, ваљда, на позорници наћи више драматичности него што је зблиа има (или боље рећи нема) у том сјеву; али она дивна дивина, онај класични српски језик богоске мудрости елуна се с позорице као армонија виших сфера, које српском

само један олтар (и ако три иконостаса). Гдје је лијеви иконостас, ту је највише (мјесто престола као у олтару) жртвеник, на ком се врши проскомидија, а који представља шталу, у којој се родио Христос, и Голготу, на којој је страдао и умро Христос; гдје је десни иконостас, тамо је „ђаконик“ — т. ј. мјесто, гдје се држе оджде и црквене ствари и гдје у ђакониј смију сједјети (дочин су око престола у олтару само епископи и свештеници смјели сједјети).

Стубови од сивог мрамора и лукови из бијелог мрамора, који сачињавају иконостасе, јесу обрасци вајарског рада, те лепотом привлаче на себе пажњу, као и царске двери, из позлаћене бронзе, које и сјајем и лепотом израде красе иконостасе.

Но све је ово тек лијеп и достојан оквир за оно, што чини душу овог храма, што му даје топлину и што га пуни дахом вјере, љубави и надежде, дахом побожности — а то су икони!

Највише руски вјештаци садашњег доба положише свој труд, знање и одушевљење, да украсе овај храм! Васнецов и Несторов својим радовима, који сачињавају већину икона у храму, јесу заступници византијске школе у иконографији, која светитељу даје израз духовности и светости, простоте и смиренности; — Свједомски и Котарјански представљају италијанску школу, која тежиште полаже на спољашњи облик и израду и тежи за ефектношћу.

Васнецову је пошто за руком, да у својим иконама споји црквено-вјерско предање и историјски елемент, из живота

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

ЦРКВА Св. ВЛАДИМИРА У КИЈЕВУ.

Др. Лазар Пенадовић, који је учествовао на љетошњем медицинском конгресу у Москви, пише у подлиску новосадског „Браника“ што је видио, оназио и дознао на том путу не само као стручњак, него и као Србин. Ми ћемо пратити то његово врло интересно извјешће из братске нам велике Русије, и поштогод доносити и нашијем читаоцима; а за сада доносимо опис знамените нове цркве Св. Владимира у Кијеву.

Г. Пенадовић пише:

До сад се код нас за Кијев знало по духовној академији и лаври са пећинама, у којима леже мошти многих светитеља. Од сад ће Кијев бити у свијету знатан са храма св. Владимира! Храм св. Владимира је подигнут у спомен крштења Руса у православну вјеру св. Владимиром, кнезом, који је прије хиљаду година живио, владао и Русе крстио. Храм овај није знаменитост само Кијева, него и све Русије! Ја сам видио, и много пута гледао Исакјевски храм, и Казански сабор у Петрограду, храм Христа Спаситеља у Москви, те могу рећи, да и ако сви ти храмови надмашају храм св. Владимира лепотом стила и богатством, кијевски храм њих све надмаша вјештачким живописом.

У храму св. Владимира као у ниједном другом обузме те нека радосна побожност. Глеао бих, не размислајући о лепоти, већ

срцу тоде тако мило, тако својски и узвишено. Па када би поједине тако слике приказивале извјештане снаге, на позорници декорисаној као што ваља (а декоратеру ето дивне прилике да се покаже мајстором), „Горски Вијенац“ тај најљепши вијенац српске поезије, природо би и популарисао би се као мало које толико пута приказивано дјело. А када би се нашао делија, да, на основу овога сјева, изради драму, подобан да очува врлине, које крунишу појезију владике Рада, добиле бјасмо најкласичнију српску драму. Fortes fortuna invat!“

Овако „Бранково Коло“ а ми опажемо, да ово није био први пут, да се на позорници изнео „Горски Вијенац.“ Прије 5—6 година преставаљали су га већ наши богословци на позорници „Зетскога Дома“ са врло добријем усјехом, хвала г. проф. Филипу Ковачевићу, који је ову претставу био аранжирао, о чему је био опширан извјештај у нашем листу. И овом приликом нека нам буде дозвољено да примјетимо, да би требало, да српски помјесни листови, када пишу о српским стварима, имају пред очима цијело раздробљено Српство, па ће тачније писати. Колико се пута употребљују ријечи „Српство“ и „Српски Народ“ кад се пише само о једном дијелу српскога народа, на прилику, о Србима у војводици или у крајевини! А та ненакња не иде нимало у корист јединства политички раздробљенога народа. Може бити, да писац, у овом случају, није ни читао у нашем листу извјештај о претстави „Горског Вијенца“ на Цетињу; али ко се бави српском позорницом, требало би да прати на њој појаве све и свуда. Ми смо увијени да ће ову нашу примједбу и „Бранково Коло“ одобрити.

(Дивна слика.) Под овим насловом београдске „Вечерње Новости“ доноси Један пов рад г. Павла Јовановића, биће скорим изложен београдској публици на углед. Ми смо имали прилику да видимо тај рад, али израћи наш суд о раду г. Павла Јовановића, било би нешто изlišно, јер су о његовим радовима куд и камо компетантнији људи дали своје мишљење, које је г. Јовановића и узидило на високи степен уметника — сликара, са којим се ми Срби дичимо.

Најновији рад г. Јовановића, о коме је ријеч, преставаља Бошка Југовића на коњу, како своје коњанике води у бој и то онај момент, кад Бошко већ јуриша на Турке. Сиже за слику узет је из онога описа у народној пјесми која гласи:

Ал' све ти војске на алате,
Све коњици под бојним коњица,
Пред нама је Бошко Југовићу
На алату нас у чисту злату,
Крстан га је барјак поконио,
Побратиме, ко коња алата;
На барјаку од злата јабука,
Из јабуке од злата крст ви,
Од крстона златне вите пише
Те куцају Бошка по плећим итд.

Ето то је све вјерно на слици преставаљено. Бошко у дивном старом српском одјелу са крстан барјаком у лијевој руци, на коме је израћен старински двоглави бисјелни орао, десном руком држи мач и дизгине; а бијесни ђогат (а не алат) пије да трчи, већ изгледа, као да су под њим врвила подметнута, те погата земљу и не додирује, чисто лети. За Бошком јуре многобројни коњаници, сви у живописном српском одјелу на бијесним коњима. Не

светитеља религиозно-узвишени осјећај, за то ликови његових икона јесу уједно и специ и људи, сведи православни, а људи оног времена када су живјели; па психовом лиду видимо приказану идеалну религиозност, која се уздиже до тајанствености, и видите замалске осјећаје, који изражују лични карактер светитеља и напомиње на живот његов на земљи.

Од свију његових икона најзначајнија је Мати Божија са Христом на руци. То је икона, која вам најприје највише привуче, чим ступите у храм, и на коју се морате још једаред обазрети, прије него што из храма изађете; морате се обазрети ма да је, мислим, доста, да човјек једаред на њу погледа, па да му увјек гред очима лебди! Јер улазачи у храм, видите, и изнад иконостаса како више олтара слизаци са неба Мати Божија са дјететом Христом на руци — баш као живи! „Лик пресвете дјеве, који сија љепотом и животом жене, пуи узвишение мирноће, без граничне доброте, и бескрајне смирености, а очи њене велике, замислене, које изражавају исто толико бескрајну кротост као и бескрајно сачуветво, и нехотице дуго прикивају к себи погледе посјетилаца храма.“

Лице Христово сија божанственом мишљу и дјечијом радошћу; с прним, широко отвореним очима гледа он с небесне висине на овај греш и свијет и раширеним, мало уздигнутим рукама, благосиља га.

Да ли овај израз лица само или величина и положај иконе, особито пак и контраст међу самим ликом и његове златне основице — а биће по свој прилици и све то скупа, даје цијелој слици таку живост,

знају чему више да се дивим. Да ли овоме мушком и јувачком погледу и држању коњаника, да ли оном живописном одјелу и дивном колориту у слици.

То се описати не да, то треба видјети и ми се надамо, да ће брат г. Павла Јовановића, г. Милан, оvd дворски фотограф, — код кога се у ателеу и налази овај изврени рад брата му — ову слику изложити на углед Београђанима, у коме од наших познатих локала. Ми би за ту циљ, као најподеснији локал предложили Грађанску Касину, а ако све ово буде учињено, онда обраћамо пажњу Београђанима и сваком брату Србину, да не пропусти, а да не оде и види најновији уметнички рад нашег дичног Србина, Павла Јовановића.

Ову слику доноси и вриједни календар „Србобран“

(Број српских вјероисповједних школа у патријаршији Карловачкој) Као што „Школки Лист“ јавља има по најновијим авачким податцима у Угарској, 503 српске вјероисповједне школе, са толико исто учитеља, и 12 српских вјероисповједних забавишта са 12 забавиља. Између учитеља на вјероисповједним школама 299 је мушких, 104 женских и 12 забавиља. У Хрватској и Славонији има вјероисповједних школа у 17 мјеста са 37 одјелених школских разреда, у којима раде 25 учитеља и 12 учитељица. Према томе у цијелој патријаршији карловачкој има 440 вјероисповједних школа са толико исто учитељских снага.

(Нови листови.) Од 1 октобра почео је у Београду излазити „Бранич“ лист за правне и државне науке, као орган удружења јавних правозаступника у Србији. „Бранич“ је сада једини правнички орган у Српству и његова ће задаћа бити, да шири правне и државне науке и њихове примјене у српском народу, да стручно оцењује све појаве у судској и правничкој стурци, као и да буде истинити тумач и бранич правде и законитости. Обраћаће пажњу на правне обичаје и начоре, који у нашем народу, постоје а користеће се и странијем законодавством и књижевношћу. Лист излази три пут мјесечно, а цијена му је до краја године, дакле за посљедњу четврт, 5 франака у злату за иностранство. Ми толико препоручујемо овај лист, и жељимо му успјеха. — Имамо да препоручимо још један нови лист, који је почео излазити у Београду 1 октобра, а то је „Подмладак“, лист за младину средњих школа, под уредништвом проф. Момчила Иванчића. Излази три пут мјесечно а цијена му је за иностранство 5 франка на годину.

НАРОДНО ЗДР ВЉЕ.

ЈЕДИНО БЛАГО

На узбураконе мору живота, на коме су бродоломи тако чеисти, најбоље је крамонш здравље. Богатство и сјај, мудрост и величина, вриједо само онда, кад их здрав човјек ужива. Сиромах а здрав и поуздан у своје јаке груди и снажне мишиће сретнији је од изнемога богаташа, коме је терет и руком маћи. Давно је речено: здравље је највеће благо, и до данас није то нико порекао.

Вриједно је да све наше знање и труд употребимо на очвршћавање здравља. Али

која те поражава. О овој икони већ се и на западу знаде!

У олтару на лијево има грона пророка, чија је лица Васноцих ванредно живо и предању вјерно извео. Мојсеј држи плоче старог завјета на грудима са мирним и озбиљним погледом мудраца и мислиоца; Исавије држи у подигнутих рукама свежањ артије, на ком је написано пророчанство о рођену Емануила. Слика његова је пуна израза и покрета — као да стреми к Богоматери, која по облаку ходи. На десној страни у олтару такођер има грона старо завјетних светитеља, међу којима је знатна слика пророка Јеремије са сипштеном главом и сузама у оку. У врху првог кубета има лик Христа, који је Васноцив на унутрашњој површини полукугле тако вјонитачки насликао, као да је насликан на равнини. Христос је представљен на кијевском звјезданом небу до половине груди, — десном руком благосиља, у лијевој држи отворено евангелије у ком пише: „Азъ емьъ свьтъ мѣра. Ходѣи по мѣи не имать ходити въ тьмѣ. Свьтъ вѣ тьмѣ свѣтитѣ. И тьма его не обьятъ.“ Израз лица Христова је миран и кротак — око главе је златни нимб. Нимб, је украшен грчком ријечи „ѡν“, што значи „сушћ“ т. ј. онај који јесте. (Од VI. стољећа, од како су почели и ангеле и св. углошке украшавати сјајним нимбом, за разлику од њих на нимб Христа се међу или златни крстићи, или његово име, или грчка писмена аза и омега прво и посљедње писмо, што значи: почетак и свршетак.)

(Свршиће се.)

прије свега треба знати, шта је то здравље. — Да кажемо кратко: здравље се састоји у складном и потпуно правилном раду свију наших тјелесних органа, али они могу само онда радити као што ваља, кад ми испуњавамо њихове животне услове: кад сваки од њих може да ради онако, каква је његова задаћа, и да се одржи у томе. Што се више чини у овоме правцу, тиме боље ради цијело тијело и наше је здравље потпуније, или да кажемо простије: ми морамо да живимо простијем животом, ако хоћемо да будемо здрави. Да наведемо један примјер. У природних или тако званих дољних народа, болест је изузеће, а у цивилизованих народа, који су природу изоначили тако, да јој се ни трага не зна, болест је обична појава, на готово пак и мода. У колико се је човјек више удаљавао од природе, у толико је све више губио од свога здравља и снаге своје. Градови су постали мјеста ишпачена живота, у њих су удегле редје и болести, а културни грађанин у мјесто да живи под зраком сунца, он је себе окувао извјештаченим правилима, по којима живи, узео је вјештачку свјетлост, у мјесто лијепе природне свјетлости неба, он не устаје из постеље са сунцем па и мало раније, него лежи дуго и дуго и сунчани зраци једва продиру до њега и надају на његово буновно лице. „Рано лези и рано устани, на њош бити и здрав и богат,“ вели искуство, и то је истина. Нови дан, свијез, пречишћен јутарњи ваздух, мирис који се диже из шума и поља, све то, тако рећи, рађа свако јутро нова човјека. Као да и сама природа хоће да се човјек као и дап рађа, или као што се сунце свакога дана пречишћено и сјајно диже из мора, да понова свијетли свијету. — Једно најкадашње искуство гласи: „најбоље је и најодморније спавање прије пола ноћи,“ и ово је истина, јер нас и сама природа упућује на то, пошто је најдубље и најбоље спавање, кад је најмирније, а то је прије пола ноћи. Човјек спава мирније што се више смркава, а слабије кад се мрак почне губити. Зато је најбоље спавати у мраку а живјети на свјетлости. Свјетлост треба да нас буди, да нам отвара очи и води новоме раду и животу. Ко не умије да цијени свјетлост, тај не зна колико она вреди за наше здравље; цио готово живот зависи већином од свјетлости; она живље креће мијену материја, помаже оптицању крви кроз наше тијело, потстиче дисањем кожом, тјера руменило у лице и даје нам снаге и гинкости. У овоме је погледу варошанин учинио велики грјех; он је не само покварио ваздух у коме живи, него је у многим приликама замијенио свјетлост дана вјештачком свјетлошћу. Колико има станова у дућанчића по мрачним улицама, у којима се још у љетње доба, а још прије у зиме, мора већином дана да пади свијећа или петролејске лампа. Па често нам ни одјело није удешено за свјетлост, јер нпр. мрко одјело не пушта довољно свјетлости до тијела, а свјетлост је нужна напој кожи ради њојина рада и тако оптицање у њој није потпуно, него више крви остаје у унутрашњим органима, а они у таквом стању не могу да врше свој посао како ваља и на корист здравља.

То су први извори многог бједног стања здравља, многе преране смрти, многих родља и болести.

Али то није све. Човјек, нарочито варошанин, противу свију природних закона, противу сваког здравог разума, употребљује своје ноге само да може боље сједити, допушта да му плућа диму површи, па и ако се деси да преко љета и изађе на који дан у свежину пољску да мало исправи ноге, и мало да цахне плућама свежега ваздуха и прибави који болег проветравања — овет му и то није много помогло, јер се враћа у живот да живи онако исто као и прије, а у његовом се тијелу спрема клима за болести и неволе тијела.

Али да макнемо ову бједну слику наших невоља, па да се унитамо: како ћемо да повратимо тако тешке губитке нашег здравља? Наше је здравље готово већином у нашим рукама, само ако идемо путем којим нас гони сам нагон — или да кажемо јасније, ако се повратимо природном животу и водила нам буде сама природа, — онда можемо још повратити оно што је изгубљено, али то не смије бити онда, кад је већ све у нама претрпјело пронаст, па ако није никад доцкан вратити се природи, онет за то она казни свакога, који јој окреће леђа, али мање онога, који се раније враћа њој. — Истина, требаће још дуго, док се цивилизовани човјечији род поврати у добро стање здравља, да се оснажи, да му се раст побольа и повиси, живот продужи и постане истинско уживање, али појединац може за себе самог доста да учини, ако се покорава природним правилима, ако слуша удар срца њена и ако се потруди да је боље познаје. Човјек је само један дио природе, он је њен па ма колико да је напредовао, ма колико да је извјештачио, свој живот. Услови његова опстанка немају нераскидиве везе са тим а куд и камо више са природним — а како то све ваља да буде,

мора се учити из књиге живота и искуства, из књиге коју нам наука пружа, а то је хигијена.

Из „Народ. Здравља.“

(Здравствене поуке за ђане.) За ђачко књижице у Србији које ће се давати ђацима ниже гимназије, израћене су ове здравствене поуке:

1) Ђак треба љети да устаје у 6 часова изјутра, зими у седам. Послије 9 часова у вече не треба никада да леже, прије пошто мало раније, а нарочито зими.

2) Чим се пробуди, треба да устане из кревета, а никако будан да се излежава по кревету.

3) Кад устано из кревета, треба одмах да се умије, и то и љети и зими ладном водом (која је преко ноћ стајала у соби и сапуном).

4) Пошто се умије, ваља да се обуче и да свикне да се брзо облачи, само што у томе раду не смије бити алкав и да навуче тако рећи „на двоје на троје“ одјело на себе.

5) За тим добро је да једно 1/2 часа ради (шведску) гимнастику, па онда да доручкује.

6) Послије доручка добар ће ђак узети књигу да прочита оно што још није добро научно, а и иначе добро је у опште да учи у исто вријеме.

7) Кад поће у школу треба да избјегава каљава и влажна мјеста, и да иде што је могуће више по сувоти. Ако дува јак вјетар, ваља да поврне јаку од капута; и да што мање дише устима, већ више са носем. Главу не треба никада држати у сукоб вјетру, већ увијек мало у косо.

8) Кад се врати из школе кући, не мора одмах сјести за књигу и учити. Боље је, да се мало одмори, и то дуго што је више школских часова имао тога дана. Добро је тада и да једе штогод.

9) Кад ђак учи код своје куће, треба нарочито да пази како сједи за столом. Сто треба тако да је намјештен, да свјетлост улази и пада на њ са лијеве стране. Никад не треба сувише прегибати тијело преко стола и књигу сувише не смије приближавати очима, већ увијек тако удесити, да чита и пише разновјетрно из већег одстојања. У вече, кад се саба мора вјештачки освјетлити, треба оно што свијетли, (лампа или свијећа,) намјештити увијек с лијевог страна али мало подаље од књиге или задатка, који се ради, тако, да јака свјетлост не пада на предмот. Исто је тако рђаво читати и писати кад је освјетљено сувише далеко од књиге, јер се очи не смију ни у ком случају много напрезати. У сутон, дакле, кад се дан клони крају, а још права ноћ није наступила, треба сваки посао у читању и писању избјегавати.

10) За ђака је најбоље, да своје задатке сврши док је дан, а за ноћ да не оставља ништа да ради. Ако то није могуће, нарочито зими, кад су кратки дани, онда нека се управља по ономе, што је при крају 9. тачке казано.

11) Пословица „рано лези и рано устај“ важи за све ђаке, који су здрави. Једино они, који су болесљиви или се придагли од какве теже болести, могу дуже спавати.

12) Часове одмора најбоље је учинити да проводе у игри. Само треба имати на уму, да у тим играма не треба да се служе никаквим оруђем, јер се и са најневинијом ствари могу при трчању и скакању повредити. Играле, које је са некаквом добићу, сконично, као дугмета, ораји и т. д. не треба никакво ђацима дозволити. Тако исто игре, гдје се рукама правилима са земље додирује, или претјерано напрезање (као пошење на крвачи,) и оно, гдје се може лако ђак да повреди.

13) Руке треба да су у ђака увијек чисте, ношти лијепо обрзани. Никад не треба са земље што год дизати и у деп турати, а најмање ако је што од јела пало на земљу, не смије се узети или чак појести.

14) У јелу и пићу ђак треба да је умјерен. Вино, пиво и кафу не смије никако пити. Дању не треба никако да спава.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

ЦЕТИЊЕ, 7 новембра.

(Српска Књиж. Задруга.) Улогс за шесто коло Срп. Књиж. Задруге предали су ми:

Оенивачи:

Г. Лука Јововић учител. Мркојевићски, г. Јово Љезава управитељ гимназије, Библиотека Гимназије и Богослов. учит. шк.; г. Јово Петров Ковачевић чин. рус. консулата у Солуну, г. Никола Митровић поручик, в. Лазар Т. Перовић професор.

Улагачи:

Г. Хамза-бег Мушовић ордоначе офитер Н. Васочанства Књаза, г. Др Лујо Контс Војновић, г. Ристо Поповић све-

штеник загарачки, г. Андрија Јовановић
учитељ, г. Нико М. Бурашић, г. Илија
Прелековић гимназијет, г. Јаков Пенядовић
поручик, г. Лазо Поповић професор.

(Издавање се у другом броју.)

Цетиње, 7 новембра 1887.

И. М. Поповић.

(Извоз стоке.) Ономадне је кренуо
други француски пароброд из Бара, пут
наше стоке, пут Марсије.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Главни ухода Наполеона I.) У
бечком војничком-знатственом клубу пре-
давао је мајор Ауспитц о ратном уходар-
ству у опште, а напоје о главном уходи
Наполеона I, Шулеиестеру, бившему тр-
говцу и криомчару у Алзацији. Предавач
означио је ратно уходарство потребним
алом за сваку војску. Особито му је Напо-
леон I давао велику вриједност. Његов
главни ухода Скулмеистер знао је не само
савијати и дојавити све, што се спује и
што бива у непријатељској војсци, него и
кривим обавештавањем непријатеља за-
вести у стотину неприлика. Тако је у
Баварској аустријској војсковођу подмар-
шала Мака, кад му је војска обколена
била француским сировима генерал Мун-
рата, Мармонта и Панзона насамарио,
да је англиска војска провалила у Фран-
цуску, да је у Француској иза леђа Напо-
леонових бунуо преврат, да се Наполеон
враћа у Француску. Тако је аустријска
војска, вјерујући у истинитост тих вијести,
пропустила пуждно мјере опреча, те је
хаметом потучена. Надвојводи Фердинанду
пошло је једва за руком, да мачем у ружи
пробије редове француске војске, те се
спаси. Шулеиестер знао је тако вјешто
оперирати, да га је француски војсковођа
намјестио као главног повјереника бечке
полиције. Уапшен, побјегао је сваки пут.
Касније се је појавио као капетан Шарлес,
те је заробио пруске частнике крај града
Висмара. За вријеме састанка владара у
Ерфурту био је опет у служби полиције.
Напокон поставио га је Наполеон на чело
ратноме уходарству и звао га је „драги
мој Шарлес“, али му није нишито хтио
дати крст почастне легије. Скулмеистер
поставио је с временом богат човјек и веле-
посједник, живио у Страсбургу раскошно,
осиромашио и у сиромаштву умро г. 1853.

(Српана госпођица.) Када је англиска
илада пристала на блокаду Крита били
су лондонски пријатељи и заштитници Грка
тако узнемирени, да нијесу могли наћи ни
правога начива, како би изразили своје
негодовање. Међу ове спада и госпођица
Водвардова, само с том разликом, да су
љезини истомишљеници, када су се до-
вољно наградили англиске владе, пошли
умирени кући, дочим је госпођица отишла
на поглаварство, гдје је свечано изјавила
ово: „Док се год буде порез употребљавао
за овако неморалну ствар као што је бло-
када Крита, да она неће платити ни нов-
чића пореза“. Настојали су, да ју склопе
те би понустила, али није ништа помагало,
она је остала вјерна својој изјави. Сад су
јој заштитници стоде, столове, ормаре и
друго, а госпођица Водвардова слави право
славље, само у листу на поглаварство
жалу, што ју нијесу и затворили.

(Колико треба спавати.) Наш рад
често пута зависи о нашем расположењу,
а расположење често зависи о томе, како
смо спавали. Два американска лијечника,
Патрик и Жиберт, бавила су се дуље вре-
мена проучавањем сна човјечијег, те обје-
лодавнише скоро правила о томе, колико
дуго треба спавати. Дијете до 2 године
треба 18 сати сна, од 3—6 године 14 сати,
од 6—8 године 12 сати, а од 8 до зрелог
доба 10 сати на дан. Одрасломе човјску
доста је обично 7 сати спавања. Што је
већи рад мозга, то мање треба спавања.
Неки дивљи народи, као што су Бушмени
и Папуе, спавају увијек, кад су беспослени;
они проснавају 12 до 15 сати најмање на
дан. Идијоти спавају исто толико. Свески
жителји, који се тјелесно умарају, требају
више сна од душевно раденијех грађана.
Наполеон и Кант спавали су само 4 до 5
саха на дан, а Гете, Шилер, Хумболт,
Фридрих Велики и Мирабо спавали су у
каснијем спом добу само 2 до 3 сата на дан.
Спомнута два лијечника покушаше, колико
може човјек издржати без спавања. Они
издржаше 4 дана и 3 ноћи, на што мора-
доше прекинути свој покушај, јер ослабише
тако, да им је био живот у опасности.
Треће ноћи ударило им је било посве по-
лако, а тјелесна топлина спала је на мини-
мум потребан за живот. Међу тим само
једна добро проснавана ноћ им је вратила
изгубљено животне силе. Спавање прије
понаћи је најздравије и највише кријени.
Одрастао човјек треба да легне у 10 сати
у вечер и да не устане прије свитања
дана. Према томе спавањемо више зими,
него љети. Дјеца треба да легну већ према

својим годинама или у 8 или у 9 с. Спавати
треба са затвореним устима и дишући на
нос. Кревет да буде у што пространијој
соби и што даље од прозора, а не пре
близу пећи. Најздравија собна топлина
јесте 12° до 15°. Најбоље је, ако спавамо
на досној страни. Лежимо ли на леђима,
то себи стјешњавамо утробу, а лежећи на
лијевој страни, тиштимо срце и пућа. Пу-
нокрвни људи нека имаду високо узглавље,
а малокрвни ниско. Драперије и слачне
уресе зидне није добро имати у спаваћој
соби, јер задржавају прашину и пријече
циркулацију ваздуха.

(Солун права — чивутска варош.)

У једном француском листу изилази путо-
писе једног Француза по Тесалији. У том
путопису говори се и о једној врло важној
чињеници, што Чивути заночишу играти
врло важну улогу у турском царству. Да-
нас има по Турској вароши, у којима се
ови страшно умножили. Тако је н. пр.
Солун права чивутска варош. Од 120.000
солунских становника су до 80.000 Чивути.
Сви остали солунски становници без раз-
лике вјере и народности губе се у мору
Чивутства. Због тога је већина Чивута
морала напустити банкарске и трговачке
радње, јер их исте не могу да рачуна. С
тога они раде оне исте радње, као и
остали народи. Веле, да их има већ у око-
лини солунској и бостандија. Приликом
грчко-турског рата био је крајем број
добровољаца њихове народности у Еде-
нашиној војсци.

(Гријање соба зими.)

Код гријања не треба само пазити једино на то, да је
соба загријана него и на друге околности;
но ипак треба да је у собама зими толико
топло, да човјека не подузима хладноћа ни
песниосна врућина. За живљење је најпо-
деснија топлота од 17—19 степени по
Целзију, дјечија соба нека је топла 18—20,
болесничка 16—20, а гдје се ради нека је
од 10—20 степени, што зависи од врсте
рада. Топлина нека се мјери топлотометром
а не од ока. Сувише топла соба штетно
упливише на организам; кожа хоће да
омекша и после лако назебе. Сувишно
загријавање суши ваздух у соби, а да се
то отклони, може се унијети у собу суд
са водом, или нека се соба чешће вјетри.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА“.

БИОГРАД, 2 новембра. — Па-
шић је управо радикалној странци
манifest, у ком вели, да ће радикал-
на странка према влади заузети поло-
жај одлучне и лојалне опозиције, зах-
тјевајући рјешење уставног питања и
народну вањску политику.

ЦАРИГРАД, 2 новембра. — Грч-
ки делегати добили су наредбу да пот-
пишу двајест чланака уговора мира
већ одобренијех. Данас је сјединица
делегата. Руско посланство саопштило
је Порти, ако Турска мисли уложити
ратни индемнитет у ново оружјање, да
ће Русија захтјевати остатак ратног
индемнитета из турско-руског рата.

ЦАРИГРАД, 3 новембра. —
Аустро-угарски посланик Калице тра-
жи као содификацију за поступак тур-
скијех власти против агента аустриј-
ског лојда у Мерсини, да се смегне
валија и мутесериф Мерсини, и да се
поздрави аустро-угарска застава у
Мерсини.

АТИНА, 4 новембра. — Камара
је изабрала кандидата делијаниста за
председника.

ЦАРИГРАД, 4 новембра. — Ка-
лице је ставио рок траженој содифика-
цији, изјавивши да ће у четвртак у
подне оставити Цариград, ако му до
тада Порта не даде тражену задо-
вољштину.

БИОГРАД, новембра. — Пашић
је дао оставку на пресједништво оп-
штине. На његово мјесто долази Сте-
фановић, бивши префект полиције.

КАНЕА, 5 новембра. — Владика
Никифор добио је саопштење од руског
консула, да ће Цар својим трошком
оградити изгорјени грчки квартал и
цркву увеличати, и на његово распо-
ложење дати знатну суму новаца за
пострадале у Кандији, Ретиму и Канеи.

БЕЧ, 5 новембра. — Цар је при-
мпо делегације и на поздрав предсеј-
ника одговорио је, да је хвала једно-
душности веселила уклоњена опасност
на истоку, и истакао је јевронски
концерт, као моћни елемент за аран-
жман источнијех немира. Предстоји
уређење положаја на Криту, који ће
добити аутономију под суверенством
Султана. Односи са свијем државама
су најбољи. Савез са Њемачком и
Италијом пружа основ и јамство мира,
хвала пријатељским односима са Ру-
сијом. Састаши са рускијем царем
доказују сагласност осјећаја између
Русије и Аустро-Угарске, и односе
узајамног повјерења. Спомиње посјету
њемачког Цара и румуњског краља.
Влада подржава интересе мира и с
поуздањем гледа у будућност.

ЦАРИГРАД, 6 новембра. — Ка-
лице је добио тражену задовољштину.
Инцидент се сматра затворен.

БЕЧ, 7 новембра. — „Кор. По-
литик“ дознаје из Петрограда да је
Изволски, по његовој жељи, опозван
из Биограда.

ОБЈАВЕ.

Петар и Марко, синови Стевана
Стојавовића учитеља с Фрутка из
Бјелопавлића прије двије године оти-
шли су у Србију у Сењски Рудник;
доцније су прешли, како се чује, у
Бугарску, али родитељи о њима ништа
не знаду, нити чују. С тога се умо-
лава сваки онај, који што о реченима
зна, да би извијестио:

КАНЦ. МИН. ИНОСТРАНИХ ДЈЕЛА.

Цетиње, 6 новембра 1897.

Назад четири године отишао је
Перо Николин Вуксановић из Те-
клића у Цариград, одакле је прешао
неће у Влашку, и до 1894 год. сво-
јима се јављао. Будући да од то доба
његова родбина никаквог гласа од
љега не добива, то се сваки онај умо-
лава који би што о поменутом Перу
знавао да би извијестио:

КАНЦ. МИН. ИНОСТРАНИХ ДЈЕЛА

Цетиње, 6 новембра 1897.

Иво Тодоров Поповић из Његу-
ша, отишао је назад неколико година
у Бугарску; до ланих бавио се је у
Софији одакле је отишао, без да се зна
куд. На затраживање његове жене,
умолава се сваки онај, који би што
о поменутом Иву Тодорову Поповићу
знавао, да би доставио:

КАНЦ. МИН. ИНОСТРАНИХ ДЈЕЛА.

ОБЈАВА.

Возна пошта полази сваки дан од
Цетиња за Котор у подне — осим:
сријеле кога дана полази у 8 сати у
јутро и стиже у Котор у 2 сата по
подне, има везе са брзовозним паро-
бродом Унгар-Хрв. Друштва који по-
лази исти дан у 3 сата по подне из
Котора за Ријеку (Фјуме) и осим
петка ког дана полази у 10 сати
прије подне и стиже у Котор у 4
сата по подне, има везе са брзовозним
паробродом Лојидовог Друштва, који
полази исти дан у 6 сати по подне
из Котора за Трст.

Из Котора за Цетиње возна пошта
полази сваког дана у 5 сати у јутро
и стиже на Цетиње у 11 сати прије
подне.

Из Цетиња за Подгорицу полази
сваки дан у 12 сати на подне и
стиже у Подгорицу у 6 сати по подне.

Из Подгорице за Цетиње полази
сваки дан у 5 сати у јутро и стиже
на Цетиње у 11 сати пр. подне.

Из Подгорице за Никшиће полази
сваки дан у 5 сати у јутро и стиже
у Никшиће у 11 сати пр. под.

Из Никшића за Подгорицу полази
сваки дан у 12 сати на подне, стиже
у Подгорицу у 6 сати по подне.

Цетиње, 12 септембра 1897.

У П Р А В А

Књ. Цр. Пошта и Телеграфа.

ОБЈАВА.

Овијем се износи пајавном пикавту
затечена роба у дућану покојног Ни-
коле Шћаре, бившега овдашњег трговца
због измире његових дугова, које је
покојник остао дужан.

Те услед тога овим се обзнањује
свима онима који би жељели куповати
ову робу да се пријаве потписатој упра-
ви, најдаље до на 18-ог Новембра ове
1897 године кога ће се дана лицен-
ција свршити, и роба предати у влас-
ништво понудиоцу највише цијене.

А тако исто јавља се овим путем,
и свим дужитељима покојног Николе
који имају од њега какав дуг тражити,
да своје потраживање са чистим доку-
ментима поднесу овом суду вајдале
до на 10-ог новембра ов. год., иначе
губи свако право потраживања о на-
миру од имања покојног Николе Шћаре.

Данилов-град, 10 октобра 1897.

Број 287.

У П Р А В А

ВАРОШИ ДАН.-ГРАДА

(4—5)

О Г Л А С И

1.000.3.000 или 50 до 150 наполеона

на годину може зарадити један човјек рабо-
тајући с нашим машинма за плетење. Лако
се научити; дијете може се служити шњима.
Једна чарана може се сплести за 20 минута.
Траже се агенти. Питајте ценовнике (prix
courants) M-r Celford — 67 Southwork str. —
London S. E. (кореспонденција на француском
и њемачком). (3—10)

LUXARDO
MARASCHINO di ZARA
Questo Liquore rinomato
non dovrebbe mancare
a nessuna mensa.

Zadar

(Dalmacija)

Zadar

(Dalmacija)

(25—37)